

Q.P. Code : 33090

[Time: 2 $\frac{1}{2}$ Hours]

[Marks: 75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Each questions carry 15 marks.

- Q.1. Attempt any two from the following : 15
a) Discuss the characteristics of the Indian Labour Market
b) Explain the problems of child labour
c) What are the main recommendations of the 2nd National Commission on Labour.
- Q.2. Attempt any two from the following: 15
a) Define Trade Union and discuss its functions.
b) Explain the evolution of the Trade Union movement in India.
c) What are the problems of Trade Unions in India?
- Q.3. Attempt any two from the following : 15
a) Explain the causes of industrial disputes.
b) What is Collective Bargaining? Discuss its features.
c) What are the different forms of Workers' Participation in India?
- Q.4. Attempt any two from the following: 15
a) What is Labour Welfare? Explain the principles of Labour Welfare
b) Explain the various social security measures adopted in India.
c) Discuss the impact of ILO conventions on Indian Labour Legislations.
- Q.5. Write short notes on any three of the following: 15
a) Problems of female labour
b) Labour market reforms
c) Role of outside leadership
d) Measures to settle industrial disputes
e) Role of Labour Welfare Officer

*****

Q.P. Code : 33090

[Time: 2 $\frac{1}{2}$ Hours]

[Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

- प्र.१. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) भारतीय श्रम बाजारांच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- ब) बाल कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.
- क) दुसऱ्या राष्ट्रीय मजूर आयोगाच्या महत्वाच्या शिफारशी कोणत्या?
- प्र.२. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) कामगार संघटनाची व्याख्या द्या. आणि त्यांच्या कार्याची चर्चा करा.
- ब) भारतातील कामगार चळवळींची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
- क) भारतातील कामगार संघटनांच्या समस्या कोणत्या ?
- प्र.३. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) औद्योगिक कलहाची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) सामूहिक सौदाशक्ती म्हणजे काय ? सामूहिक सौदाशक्तीच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- क) भारतातील कामगारांच्या व्यवस्थापनातील सहभागाचे विविध प्रकार कोणते ?
- प्र.४. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १५
- अ) कामगार कल्याण म्हणजे काय ? कामगार कल्याणाची तत्वे स्पष्ट करा.
- ब) भारतात स्वीकारलेले विविध सामाजिक सुरक्षा उपाय स्पष्ट करा.
- क) आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेच्या परिषदांचा भारतीय कामगार कायद्यावरील परिणामांची चर्चा करा.
- प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर थोडक्यात टिपा लिहा. १५
- अ) महिला कामगारांच्या समस्या
- ब) श्रम बाजार सुधारणा
- क) बाह्य नेतृत्वाची भूमिका
- ड) औद्योगिक कलह सोडविण्याचे उपाय
- इ) कामगार कल्याण अधिकाऱ्याची भूमिका

*****